

W poszukiwaniu poziomu płuźnego ... czerwiec 2010 r.

*Zeszyt przygotowany z okazji 75. urodzin i 50-lecia pracy zawodowej
Profesora Jana Marka Matuszkiewicza*

Jubileusz Profesora Jana Marka Matuszkiewicza

W bieżącym roku Profesor Jan Marek Matuszkiewicz świętuje swoje 75. urodziny, jak i 50-lecie pracy zawodowej. Jubilat urodził się 12 grudnia 1946 r. we Wrocławiu w rodzinie lwowskich repatriantów, która opuściła Lwów w czerwcu tegoż roku. Jednocześnie w rodzinie znakomych przyrodników. Ojciec Jubilata, profesor Władysław Matuszkiewicz należy do grona najwybitniejszych polskich geobotaników i fitosocjologów, zaś mama dr Aniela Matuszkiewicz *de domo* Sadłowska związana w czasach lwowskich z ośrodkiem nauk rolnych w Dublanach, również swoje zainteresowania naukowe skoncentrowała na fitosocjologii i biogeografii. W takim domu dorastał Jubilat, często uczestnicząc w wyjazdach badawczych rodziców. Niewątpliwie wywarło to wpływ na jego zainteresowania i późniejszą karierę naukową. Stał się kontynuatorem badań prowadzonych przez rodziców, rozwijając i syntetyzując wiele zagadnień związanych z badaniem struktury przestrzennej roślinności, syntaksonomią i kartografią roślinności.

W latach 1965-1971 studiował na Wydziale Biologii Uniwersytetu Warszawskiego, a jego praca magisterska zatytułowana „Analiza zmienności przestrzennej runa w strefie kontaktowej dwu fitocenoz” dotyczyła bardzo ważnej kwestii stref ekotonowych. Po otrzymaniu stopnia magistra zatrudniony został w Instytucie Botaniki Uniwersytetu Warszawskiego, w którym pracował do roku 1976 r. W tym czasie przygotowywał rozprawę doktorską zatytułowaną „Mapa potencjalnej roślinności naturalnej Niziny Północnomazowieckiej oraz klasyfikacja krajobrazów roślinnych tego obszaru”, którą obronił na Uniwersytecie Adama Mickiewicza uzyskując stopień doktora nauk biologicznych w zakresie botaniki. Promotorem rozprawy był profesor Teofil Wojterski. Po odejściu z Uniwersytetu Warszawskiego zatrudniony został w Instytucie Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania PAN, w którym pracował do roku 2018, kolejno w Zakładzie Kształtowania Środowiska, Biogeografii, Geoekologii oraz Geoekologii i Klimatologii. Chociaż w tymże roku przeszedł na emeryturę, nadal jest aktywny zawodowo, pracując na Wydziale Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego prowadzi wykłady zarówno dla studentów geografii, jak i dla studentów całej uczelni (ogólnouczelniane). W jego rozwoju naukowym ważne są jeszcze dwie daty, rok 1991 w którym na podstawie postępowania habilitacyjnego i rozprawy „Przegląd fitosocjologiczny zbiorowisk leśnych Polski – bory mieszane i acidofilne dąbrowy” otrzymał stopień doktora habilitowanego i rok 2010, w którym z rąk Prezydenta RP Lecha Kaczyńskiego otrzymał tytuł naukowy profesora nauk o Ziemi.

Zainteresowania naukowe Jubilata są bardzo szerokie. Koncentrują się wokół kilku wiodących kierunków badawczych z zakresu biogeografii, geobotaniki, fitosocjologii i eko-

logii, wśród których należy wymienić badania związane z: typologią zbiorowisk leśnych oraz definiowaniem ich uwarunkowań siedliskowych i charakterystyką biogeograficzną, kartografią roślinności, typologią krajobrazów roślinnych i regionalizacją geoobotaniczną, poznanie dynamiki, struktury przestrzennej i funkcji ekologicznych roślinności, zastosowaniem ekologii roślin i geobotaniki w leśnictwie, planowaniu przestrzennym i ochronie przyrody oraz monitoringiem ekologicznym. Pokłosiem wieloletnich badań Profesora jest kilka syntez o znaczeniu fundamentalnym dla rozwoju geobotaniki i fitosocjologii w Polsce jak: „Przegląd fitosocjologiczny zbiorowisk leśnych Polski”, „Zróżnicowanie zasięgów geograficznych zespołów leśnych Polski”, „Zespoły leśne Polski”, „Geobotaniczne rozpoznanie tendencji rozwojowych zbiorowisk leśnych w wybranych regionach Polski” czy też podręcznik „Kartowanie roślinności” oraz ponad 100 artykułów naukowych. W tym miejscu należy również podkreślić ogromny wkład pracy Jubilata w kartowaniu potencjalnej roślinności naturalnej w skali całego kraju, a następnie w prace redakcyjne przy opracowaniu mapy przeglądowej Potencjalnej Roślinności Naturalnej Polski w skali 1:300 000.

Profesor Jan Marek Matuszkiewicz brał i nadal bierze również udział w życiu naukowym i organizacyjnym nauki. Uczestniczył w pracach Komitetu Ekologii PAN oraz Komitetu Botaniki PAN, a także Komitetu Narodowego ds. współpracy z międzynarodowym programem „Zmiany Globalne Geosfery i Biosfery” (IGBP Global Change) przy Prezydium PAN. Jest członkiem International Association of Vegetation Sciences oraz Polskiego Towarzystwa Botanicznego.

Osobiście mam przyjemność współpracować z Jubilatą od ponad 40 lat. Zawsze ceniłem jego profesjonalizm i upór w dążeniu do osiągnięcia celu poznawczego, a że łączyliśmy badania roślinności z badaniami gleb, czym ja się zajmuję, mieliśmy niejednokrotnie okazję uczestniczyć w realizacji krajowych i międzynarodowych projektów badawczych. Wspomnę tu chociażby o naszych wspólnych badaniach we współpracy z Instytutem Zoologii PAN w projekcie „Określenie struktury zbiorowisk roślinnych i właściwości gleb w lasach sosnowych pięciu regionów Polski”, projekcie NCN „Modele długookresowej ewolucji fitocenozy leśnych regenerujących na terenach porolnych w warunkach zróżnicowanego siedliska glebowego i odmiennych oddziaływań antropogenicznych na pograniczu mazursko-kurpiowskim”, czy też projekcie zamawianym przez Hydroprojekt Warszawa i Okręgową Dyрекcyję Gospodarki Wodnej w Warszawie „Przyrodnicze podstawy opracowania optymalnej koncepcji zagospodarowania doliny Wisły”, a także o badaniach w Finlandii w ramach projektu „Transformation of forest ecosystems in Finland and Poland” jak również projektu finansowanego przez Holenderskie Ministerstwo Rolnictwa, Zasobów Naturalnych i Rybołówstwa oraz Ministerstwo Spraw Zagranicznych Holandii „Vistula Ecoregion Development and Implementation”.

Z okazji 75. urodzin i półwiecza pracy naukowej grupa osób współpracujących z Panem Profesorem postanowiła przygotować niniejszy zeszyt Przeglądu Geograficznego. Tematyka przedstawionych artykułów nawiązuje do zainteresowań naukowych Jubilata i mieści się w szerokim kanonie zagadnień biogeografii, fitosocjologii i geobotaniki. Niniejszy tom stanowi zatem zbiór różnorodnych pod względem treści i szczegółowości opracowań, od pracy metodycznej omawiającej wykorzystanie zdjęć fitosocjologicznych w najnowszych badaniach środowiska przyrodniczego, poprzez prace analityczne odnoszące się do omówienia wyników porównawczej oceny programów analizy żywotności populacji (PVA) w rankingu scenariuszy przekształceń krajobrazu, zagadnień użytkowania i ochrony Puszczy Białowieskiej w okresie II wojny światowej w świetle wybranych oraz nowych

źródeł historycznych, kartograficznych i archeologicznych, po prace syntetyczne dotyczące badań roślinności wieloletnich nieużytków miejskich, ich struktury i pełnionych usług ekosystemowych, roli ekosystemów nadrzecznych w krajobrazach rolniczych w kontekście ostatnich zmian klimatu, charakterystyki lasów wybranych dużych obszarów leśnych, czy też zmian składu gatunkowego i wskaźników struktury zbiorowisk roślinnych w latach 2001-2018 na wybranych powierzchniach stałych w Kampinoskim Parku Narodowym.

Oddając Czytelnikom niniejszy zeszyt Przeglądu Geograficznego żywimy nadzieję, że będzie on inspirującą lekturą, zaś dostojnemu Jubilatowi życzymy dalszych sukcesów w życiu zawodowym i osobistym.

Marek Degórski